

Плис Є. В.

Щигло Л. В.

Сумський державний університет

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Стандарти нового покоління та нові вимоги до навчального процесу, що склалися в умовах пандемії COVID-19 та у зв'язку з повномасштабним вторгненням РФ в Україну зумовили впровадження цифрових технологій та засобів дистанційного навчання в процес підготовки фахівців різних спеціальностей, зокрема майбутніх професіоналів галузі перекладу. У цьому контексті особливої актуальності набуває питання формування професійної компетентності перекладачів засобами інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) з урахуванням вимог світових стандартів та ринку праці, оскільки викликам, які постають перед професійною діяльністю у галузі перекладу здатні протистояти лише перекладачі, які доповнять свої вміння знанням технічних засобів та інструментів перекладу, а також зможуть використовувати у своїй діяльності штучний інтелект (ШІ) з метою підвищення ефективності своєї роботи.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні змісту та специфіки інформаційної компетентності як невід'ємної складової професійної діяльності майбутніх перекладачів.

Під терміном «інформаційна компетентність» розуміють здатність практично застосовувати інформаційно-комунікаційні технології для задоволення професійних потреб та розв'язання суспільно важливих професійних завдань (Опалюк, 2022: 43).

Варто зазначити, що XXI ст. тісно пов'язане з активною розробкою GILT-технологій (англ. Globalization, Internationalization, Localization,

Translation). Зокрема, розвиваються комп'ютерні технології в галузі перекладу, а саме активно використовуються текстові редактори, онлайн-системи машинного перекладу, системи перевірки правопису, електронні словники та інше програмне забезпечення для полегшення процесу перекладу та підвищення його ефективності. Всі ці допоміжні засоби пов'язані з розвитком штучного інтелекту (ШІ) в перекладацькій галузі (Красуля, Турчина, 2020: 108).

Роль штучного інтелекту (ШІ) у навчанні перекладу набуває все більших масштабів, змінюючи традиційні методики та впроваджуючи інноваційні інструменти, що покращують як процес навчання, так і викладання. Вплив ШІ на дидактику перекладу можна розглядати в трьох основних аспектах: автоматизовані системи перекладу, застосування нейронних мереж і машинного навчання, а також розробка інтерактивних платформ для навчання перекладу.

Автоматизовані системи перекладу, такі як Google Translate, DeepL і Microsoft Translator, змінили спосіб викладання та практики перекладу. Вони використовують сучасні алгоритми, щоб забезпечити швидкий і досить точний переклад тексту між багатьма мовами. Для здобувачів освіти, які навчаються перекладу, ці інструменти слугують своєрідними «опорними точками», дозволяючи зрозуміти суть тексту іноземною мовою та порівняти його зі своїм перекладом. Викладачі можуть використовувати ці системи, щоб показати типові перекладацькі помилки та обговорити нюанси, що автоматизовані системи можуть не врахувати, тим самим підтверджуючи важливість людського контролю та досвіду перекладача. Аналіз результатів роботи цих систем допоможе здобувачам освіти навчитися виявляти помилки та краще розуміти складнощі синтаксису, семантики та культурного середовища, які часто стають на заваді автоматизованому перекладу (Biletskyi, 2024:12).

Станом на сьогодні існує безліч платформ для вивчення мов на базі ШІ, що дають змогу студентам працювати в своєму темпі, вивчаючи

мовний матеріал і визначаючи те, з чим у них виникають проблеми, залучаючи їх до завдань, у яких вони найкраще орієнтуються, апелюючи до їхніх інтересів. Приміром, платформа SDL Trados надає комплексне середовище, де студенти можуть практикувати переклад в умовах, наближених до професійних. Зазначена платформа має повне програмне забезпечення для перекладу, керування термінологією, редагування та оцінку якості перекладу. До того ж цей інтерактивний додаток надає студентам можливість відточувати свої перекладацькі вміння та навички.

Київські науковиці, М.Л. Писанко та І.В. Зайцева, розглядаючи сучасний стан використання ІКТ у перекладацькій освіті, виокремлюють такі інструменти системного аналізу та інформаційних технологій (CAIT):

Репозиторії (Speech Repositories) аудіовізуальної інформації – сховища аудіо- і відеофайлів: матеріалів медійного характеру, які використовуються викладачами під час відбору навчальних матеріалів. Як правило, такі репозиторії поділяються на тематичні блоки, призначені для різних рівнів підготовки студентів, авторські записи перекладів професійних перекладачів, доповнені додатками у вигляді методичних рекомендацій, списками ключових понять.

Вебсайти CAIT також призначені для підготовки перекладачів. Серед них варто виокремити:

ORCIT (Online Resources for Conference Interpreter Training), спеціально створений для викладачів та студентів. На сайті розміщені матеріали, які призначені для навчання перекладу та доступні багатьма мовами. Запропонована інформація може бути застосована викладачами на практичних заняттях або студентами під час виконання самостійної роботи.

National Network for Interpreting (NNI). Контент цього сайту корисний для практичної підготовки перекладачів. На сайті викладено основну інформацію та розміщено посилання на відео з порадами перекладачів-практиків щодо того, як розвинути перекладацькі навички й уміння.

Відеоконференції (*Videoconferencing tools*) – це група ІКТ, без якої сьогодні неможливо уявити вивчення будь-якої дисципліни, особливо під час дистанційного навчання. Серед них варто виокремити такі ресурси: Google Meets, Microsoft Teams, Zoom, тощо. По-перше, популярність цих інструментів зумовлена безперервною організацією практичних занять та перекладацьких конференцій за їх допомогою. По-друге, робота з такими програмними засобами формує у студентів інформаційно-технологічну компетентність, яка є невід’ємною частиною професійної перекладацької діяльності.

Спеціальне програмне забезпечення для навчання УП – *Interpreting Training Software*. Досить актуальним є включення у процес навчання спеціального програмного забезпечення, розробленого для навчання перекладацької діяльності:

SCICremTM може бути використаний студентами під час самостійного опрацювання. Інтерфейс надає можливість завантажувати відеофайли, переглядати та зупиняти відеозапис для виконання усного послідовного перекладу, уповільнювати темп промови спікера в разі необхідності під час виконання синхронного перекладу. Окрім цього, переклад студента може бути записаний окремим аудіофайлом та надісланий викладачу (Писанко, Зайцева, 2022: 188–190; Писанко, Зайцева, 2022: 192).

Отже, застосування засобів ІКТ – це одна з багатьох, невід’ємних складових фахової компетенції, яка заохочує сучасних фахівців до безперервного навчання. Вони допомагають продуктивно керувати навчальним матеріалом, вдосконалювати перекладацькі вміння та навички, а використання мультимедіа сприяє кращому засвоєнню інформації, створює сприятливі умови для розвитку уваги, пам’яті та гнучкості мислення.

Список використаних джерел

1. Красуля, А., Турчина, М. (2020). Використання інструментів штучного інтелекту: порівняльний аналіз систем автоматизованого перекладу. *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*, 8, 108–112. http://philologyjournal.lviv.ua/archives/8_2020/17.pdf
2. Опалюк, Т. (2022). Цифрова компетентність як складова професійної компетентності студентів філологічних спеціальностей. *Освіта. Інноватика. Практика*, 10(8), 42–46.
3. Писанко, М.Л., Зайцева, І.В. (2022). Використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців з усного перекладу. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 88 (2), 186–202. <file:///C:/Users/Asuspc/Desktop/4205.pdf>
4. Biletskyi, V. (2024). Using AI and Other Information Technologies for Teaching Written Translation. <https://futuraity-publishing.com/wp-content/uploads/2024/06/Biletskyi-V.-2024.pdf>